

Дневникът

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XXXI заседание, вторникъ, 12 мартъ 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 3 ч. 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретаръ А. Кипровъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, Хафузъ Садкъ Алиевъ, Хасанъ-бей Алти-беевъ, Петъръ Бабаджановъ, Димитъръ х. Ваневъ, Димитъръ Бръчковъ, Пантелей Бурмовъ, Стоянъ Бурмовъ, Деко Ванковъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Лазаръ Георгиевъ, Михаилъ Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Витанъ Герасимовъ, Георги Губидѣльниковъ, Стефанъ Гъбовъ, Никола Давидовъ, Богданъ Дачевъ, Мурадъ-бей Джаведовъ, Георги Джевизовъ, Георги Диневъ, Добри Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Иванъ Кадаровъ, Благой Кирчевъ, Петъръ Козловъ, Василь Константиновъ, Григоръ х. Константиновъ, Никола Константиновъ, Константинъ Кръстевъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Константинъ Ленковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Димо Марковъ, Митю Милковъ, Минко Михайловъ, Цани Миховъ, Димитъръ Мицайковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Теню Начевъ, Георги Недковъ, Василь п. Николовъ, Киро Пановъ, Петъръ Папанчевъ, Павелъ Парапановъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, Стефанъ Пипевъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Иванъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Топо Поповъ, Христо Поповъ, Тодоръ Пчеларовъ, Димитъръ Патжмовъ, Димитъръ Радевъ, д-ръ Никола Радевъ, Василь Радоевъ, Иванъ Русевъ, Илия Стаматовъ, Василь Стаменовъ, Петъръ Станчевъ, Димитъръ Страшимировъ, Михаилъ Такевъ, Апостолъ Урумовъ, Боянъ Ханджиевъ, Илия Цвѣтковъ, Никола Ченковъ, Тодоръ Чочевъ, Георги Шиваровъ и Алекси Щеревъ)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Отсъствуватъ 74 народни прѣдставители. Има, слѣдователно, законния съставъ, за да засѣдава Събранието.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, имамъ да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разрѣшило отпускъ на слѣднитѣ народни прѣдставители: на никополския г. Богданъ Дачевъ — 3 дена, на поповския г. Ганчо Торомановъ — 1 день, на новозагорския г. Василь Константиновъ — 1 день.

Вънъ отъ това има постѣпили заявления за отпуски, които трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Добричкиятъ народенъ прѣдставител г. Желѣзъ Абаджиевъ, по важни домашни причини, моли за 7 дена отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на г. Желѣзъ Абаджиевъ 7 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Сливенскиятъ народенъ прѣдставител г. Петъръ Папанчевъ, сжщо по домашни причини, моли за 5 дена отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Постѣпили сж нѣколко законопроекти за съобщение.

Отъ Министерството на финанситѣ:

Законопроектъ за разрѣшение кредити за второто тримѣсечие отъ 1913 г. по редовния и извънредния бюджети, по бюджетитѣ на фондоветѣ и по бюджета на новоосвободенитѣ земи, както и за разрѣшение кредити за нови нужди;

Законопроектъ за опрощение личнитѣ данъци: върху занятията, военния и общинската пѣтна тежба, за второто полугодие на 1912 и първото полугодие на 1913 г. и глобитѣ за ненаврѣменно изплащане данъцитѣ на лицата, повикани подъ знамената въ войната прѣвъ 1912 и 1913 г., и

Законопроектъ за допълнение на закона за събиране на прѣжитѣ данъци.

Отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда е постѣпило прѣдложение за приемане на държавна служба, при Свищовската дър-

жавна търговска гимназия, белгийския подданик Мурманс Фердинандъ.

Отъ Министерството на железниците, почитъ и телеграфитъ предложение за нелишаването отъ лихви за 1912 г. клиентитъ на спестовната каса, които по причина нахождането имъ въ редоветъ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за почитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

Всички тия законопроекти и предложениа сж отпечатани, ще се раздадатъ на г. г. народнитъ представители и ще се турятъ по реда си на дневенъ редъ.

Има нѣколко питання, които сж вече съобщени на Народното събрание и по които, ако има нѣкои отъ г. г. министритъ да сж готови, моля да отговорятъ.

Министъръ И. Пъевъ: Не съмъ получилъ питането на г. Янко Сакжзовъ. Ако обича, нека направи устно питането си, за да му отговоря.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Г. Сакжзовъ! Моля направете устно Вашето питане.

Я. Сакжзовъ: Моето питане бѣше слѣдующето. Разпоредено е, щото на учителитъ въ новоосвободенитъ земи да се плаща по $\frac{1}{3}$, а пъкъ тѣ получаватъ такава една малка заплата отъ 45—50 л., че съ $\frac{1}{3}$ не могатъ да живѣятъ. Та казватъ сега тѣ: или да ни взематъ въ войската, или да ни турятъ на нѣкаква работа, или да ни отворятъ училищата, за да не ходимъ празни; съ 15 л. нѣма какъ да прѣкарваме. По едно време било разпоредено да се отворятъ училищата; сетнѣ отъ комендантството дошла друга една заповѣдъ, да се отложи това отваряне на училищата. Та питамъ: не можете ли ги извади отъ това положение, или цѣла заплата да имъ плащате, или да отворите училищата, или да ги назначите на друга работа.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министрътъ на народната просвѣта.

Министъръ И. Пъевъ: Както ви е извѣстно, г. г. народни представители, когато се гласува бюджетътъ, ние не прѣвидѣхме нищо допълнително къмъ бюджета за училищата въ нова България, и не сторихме това, защото най-висшитъ представители на църквата заедно съ всички свои помощници сж хората, които се грижатъ за учебното дѣло въ ония мѣста, които сега освободихме. Тѣ иматъ свои сръдства и тѣ сж, които продължаватъ да управляватъ училищата. Тѣй че, въ случая, отъ формална страна, азъ не съмъ и длъженъ да отговоря на това питане. Ще ви кажа, обаче, че Негово Блаженство, макаръ и духовникъ, своевременно се погрижи, отъ паритъ, които има той на разположение, да може да посръщи нуждитъ на тия училища. Понеже отъ Цариградъ не можеше да прави разпореждания, той делегира тукъ три лица: своя секретаръ, своя началникъ на учебния отдѣлъ, и своя счетоводителъ. Тѣ сега работятъ въ Министерството на просвѣщенiето и се грижатъ, доколкото е възможно, да удовлетворятъ нуждитъ на нашитъ училища въ новоосвободенитъ земи. Заплатитъ на всички учители, които се намиратъ въ градоветъ, заети сега отъ съюзнитъ войски, сж били изплатени, доколкото е мѣкъ извѣстно, напълно. Въ прѣдѣлитъ на ония земи, които се намиратъ сега подъ наша окупация, докато тѣ станатъ сѣществена частъ отъ България, се прилагатъ сѣщитъ правила, които се прилагатъ и за България. Тамъ, дѣто сж могли да отворятъ училищата, защото тамъ се позволи отварянето на училищата всѣкъждъ, кждѣто е възможно, разпоредено е на учителитъ да се изплащатъ цѣлитъ заплати съ

извѣстнитъ одръжки до датата, когато влиза въ сила законътъ да не се правятъ одръжки на чиновницитъ и служащитъ въ новоосвободенитъ земи. И съгласно съ това правило, дѣйствително, на едни учители се е плащала цѣлата заплата, а на други може да се е плащало за извѣстно време само частъ отъ заплата. На ония учители, които сж въ мѣста, окупирани отъ нашитъ войски — може да сж правени одръжки. Щомъ нѣма да се правятъ одръжки на други служащи въ тия мѣста, нѣма да се правятъ и тѣмъ. Тамъ, дѣто не е било възможно да се отворятъ училищата, ще да се е плащала само една трета отъ заплата. Издадено е окръжно, за да се разбере, кои колко сж работили, по какви причини не сж могли да работятъ и споредъ това да се даде на всички онова, на което тѣ иматъ право.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има ли другъ нѣкой отъ г. г. министритъ да отговори на нѣкое питане.

Отъ министерската маса. Нѣма.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Първа точка е първо четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септември м. г.

По този законопроектъ дебатитъ сж изчерпани и, понеже се повдигна въпросъ за кворумъ, гласуването само се отложи за днесъ. Ще се гласува. Които г. г. народни представители приематъ законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септември м. г. тѣй, както се прочете отъ г. секретаря на първо четене, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министрътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни представители! Този законопроектъ е отъ извънредно бързъ характеръ. Обясненията върху неговата спѣшность се дадоха въ дебатитъ, които станаха въ миналото заседание, и понеже той се прѣгледва вече тази сутринъ отъ комисията и нѣма никакви прѣпятствия въ случая да бѣде докладванъ — и г. докладчикътъ е тукъ — азъ ще моля, да позволите, второто му четене да стане днесъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще дамъ на гласуване предложението на г. министра на финанситъ, да стане второто четене на законопроекта сега, поради спѣшность. Които г. г. народни представители сж съгласни да стане второто четене на законопроекта още днесъ, по спѣшность, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Г. Николовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение и допълнение на закона за извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септември 1912 г.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни представители приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ Г. Николовъ: (Чете)

„§ 1. Чл. 4 се измѣнява така:

„Съ изключение прѣдметитъ и работитъ, които могатъ да се добиятъ по реквизиционенъ начинъ и

на ония упоменати въ прѣдшестващия чл. 3, както и на тѣзи, които не се намиратъ въ страната, всички други потребности за нуждитъ на армията прѣдмети и работи се набавятъ отъ главното тилово управление, армейскитѣ и дивизионнитѣ интендантства.

Когато поради близостта на нѣкои прѣдмети до театра на войната има очевидна изгода да бѣдатъ доставени отъ странство чрезъ главното тилово управление, министърътъ на войната може да разрѣши това за всеки случай потдѣлно.

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Които т. т. народни прѣдставители приематъ § 1 отъ законопроектъ тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. (Болиниство) Приема се.

Докладчикъ Г. Николовъ: (Чете)

„§ 2. Чл. 8 се измѣнява така:

„Разходитѣ за работи и доставки, които набавя Министерството на войната, се произвеждатъ и оправдаватъ по установения редъ съгласно съ закона за отчетността по бюджета и закона за общественихъ прѣдприятия съ слѣдующитѣ отклонения:

„а) срокътъ и начинътъ за обявяване търговетѣ съ тайна или явна конкуренция, както и за прѣговоритѣ за сключване договоръ по доброволно съгласие се опрѣдѣлятъ отъ комисия въ съставъ: по единъ прѣдставителъ на Министерството на войната, на финанситѣ, на правосъдието, на търговията, промишлеността и труда, на земледѣлието и държавнитѣ имоти, на търговската камара и на общината. Прѣдставителътъ на Министерството на войната прѣседателствува комисията.

„Министерството на войната назначава единъ чиновникъ или офицеръ за дѣловодителъ на комисията.

„Лицата за членове на комисията се опрѣдѣлятъ отъ надлежнитѣ министри и управителни тѣла на учрѣжденията.

„Дѣлопроизводството на комисията се съсредоточава въ Министерството на войната.

„Комисията може да заседава, когато присѣствуватъ най-малко петъ члена.

„Поемнитѣ условия, описания и пр. за всяка доставка и работа се съставляватъ отъ сжщата комисия. Тя може да вписва постановления въ тѣхъ извънъ общия редъ, установенъ въ закона за общественитѣ прѣдприятия, само по отношение на образцитѣ, като прѣдостави право на всеки конкурентъ да прѣдставява свой образецъ и по отношение на залога, размѣрътъ на който се опрѣдѣля свободно отъ комисията за всеки търгъ;

„б) търговетѣ, както и прѣговоритѣ за сключване договоръ по доброволно съгласие, се извършватъ отъ комисията въ състава, показанъ по-горѣ въ буква а, винаги въ мѣстното окръжно финансово управление, дѣто се държатъ на разположение на интересующитѣ се всички данни относително срока, образцитѣ и другитѣ условия за доставкитѣ и работитѣ.

„Въ протокола за търга или за сключване договоръ по доброволно съгласие комисията между другото излага и мотивира мнѣнието си за най-износното и най-цѣлесобразното прѣдложение;

„в) както при опрѣдѣляне съдържанието на поемнитѣ условия и описания, тѣй и при произнасяне върху резултата по всеки търгъ или водене прѣговори за сключване договоръ по доброволно съгласие, комисията по горнитѣ букви а и б, когато намѣри за нужно, призовава експерти. За свое улеснение тя изисква отъ търговската камара и надлеж-

ната община списъкъ на вѣщи лица. Тѣ участвуватъ въ комисията съ право на съвѣщателенъ гласъ;

„г) въ извънредни случаи, когато комисията, прѣдвидена по-горѣ въ буква а, би намѣрила това за умѣстно, може да се сключатъ договори по доброволно съгласие и на мѣстото, дѣто се произвеждатъ прѣдметитѣ — въ страната или въ странство, и то съ разрѣшеніе на Министерския съвѣтъ, отъ подкомисия въ съставъ: единъ или повече прѣдставители на Министерството на войната и двама прѣдставители на Министерството на финанситѣ. Тя дѣйствува по сжщия начинъ, както комисията при Министерството на войната по горната буква а. Всичкитѣ нѣрѣшения за покупкитѣ се подлагатъ на прѣдварително и окончателно одобрение отъ министра на войната, чрезъ комисията по буква а;

„д) приемането на доставкитѣ и работитѣ се извършва отъ комисия въ съставъ не по-малко отъ три лица, назначени отъ Министерството на войната и на финанситѣ. Въ случаитѣ прѣдвидени въ буква з, по-горѣ, тържната комисия може да бѣде и приемателна.

„Приемателнитѣ комисии, когато намѣрятъ за нужно, призоваватъ, по реда указанъ въ буква в, експерти, които участвуватъ въ тѣхъ съ право на съвѣщателенъ гласъ;

„е) на членоветѣ на комисията по чл. 8, които не сѣ чиновници при държавно или изборно учрѣждение и не получаватъ заплата като такива, се плаща по 15 л. за всеки день, презъ който комисията е заседавала, а на членоветѣ на комисията по буква з на сжщия членъ, се плащатъ платни и дневни пари споредъ закона за чиновникитѣ и правилника за произвеждане и оправдаване държавнитѣ разходи;

„ж) за всички належащи покупки Министерството на войната съобщава заблаговременно въ комисията, като опрѣдѣли количеството, вида, срока и мѣстото за доставката или работата и всички други необходими свѣдѣния.

„Слѣдъ получаване исканията на Министерството на войната за извършване известна покупка, комисията се събира на заседание и пристѣпва незабавно къмъ изпълнението ѝ.

„За всички свои рѣшения, както и за одобрение дѣйствиата на подкомисиятъ, комисията съставлява протоколъ, който се утвърждава отъ министра на войната. Утвърдениетъ отъ министра протоколъ влиза веднага въ сила, ако покупката възлиза на стойностъ до 25.000 л. включително или ако покупката се извършва отъ подкомисия споредъ буква з. За всички други случаи, слѣдъ утвърждаването на протокола, министърътъ на войната внася докладъ въ Министерския съвѣтъ за окончателно одобрение рѣшението на комисията.

„Одобрениетъ отъ министра на войната, респективно отъ Министерския съвѣтъ, рѣшения на комисията се прѣдаватъ за по-нататъшно изпълнение въ главното интендантство при Министерството на войната;

„з) членоветѣ на комисията, респективно подкомисията, независимо отъ наказанието, на което могатъ бѣдѣть подвържнати съгласно постановленията на общия наказателенъ законъ, носятъ и солидарната гражданска отговорностъ за всяко бездѣйствие и за несполучливи свои дѣйствиа, които биха имали за резултатъ да забавятъ нужнитѣ за войската доставки или работи. За такъвъ случай министърътъ на войната докладва на Министерския съвѣтъ, който рѣшава за привличането на виновнитѣ подъ наказателна или гражданска отговорностъ;

„и) спазаряване прѣнасянията на разни хранителни и бойни припаси, материали и вещи, наемане прѣвозни сръдства, наемане здания, наемане работници или специалисти съ дневна заплата, както

и експерти, и въобще всички разходи, свързани с доставките и работите, извършването на които е възложено на комисията или на подкомисии, се произвеждат и оправдават от сжщитъ по реда, опрѣдѣленъ въ тоя членъ.

„При покупките на артилерийски материяли (оръжия, картечници, пушки, бойни припаси къмъ тѣхъ и др. подобни) работата на комисията, прѣдвидена въ букви а и б, се извършва отъ артилерийския технически комитетъ, постановленията на който се одобряватъ прѣдварително отъ Министерския съвѣтъ, по прѣдложение на министра на войната. Въ артилерийския технически комитетъ участвуватъ и двама прѣдставители на Министерството на финансите;

„к) за оправдаване разходите по извършенитѣ покупки служатъ слѣдващитѣ документи: протокола на комисията, или на артилерийския технически комитетъ за рѣшението да се извърши покупката по опрѣдѣленитѣ отъ комисията или отъ комитета цѣни и условия, утвърденъ отъ министра на войната; постановление на Министерския съвѣтъ (само за покупки на стойностъ повече отъ 25.000 л.); разрѣшение отъ Министерския съвѣтъ за извършване покупки въ странство; договоръ или смѣтка отъ доставчика; приемателния протоколъ; документи за платени данъци, врѣхнини, мита, берии и пр., споредъ сжществуващитѣ закони, ако не е било уговорено друго-яче въ условията за покупки; и разписка за получената отъ правонамация сума, прѣдставляюща стойността на извършената доставка или работа;

„л) разходите за работи и доставки, които произвеждатъ интендантствата по реда, опрѣдѣленъ въ чл. чл. 4, 5, 6 и 7 отъ закона, се оправдаватъ: съ разрѣшението на министра на войната и съгласието на Министерския съвѣтъ, когато се касае за работи и доставки по втората алинея на чл. 4; съ протокола по чл. 6 и рѣшението на началника по чл. 7, когато има такова; съ документитѣ за приемането на работата или доставката, каквито сж прѣдвидени въ протокола или рѣшението; и съ разписка отъ получателя на сумата;

„Изплащането на сжщитѣ разходи става по нареждане на интенданта и на финансовия прѣдставителъ, приподписано и отъ счетоводителя, отъ разполагаемитѣ въ ковчега на интендантството авансови суми или отъ Българската народна банка по искане на началника на главното тилово управление, приподписано отъ главния интендантъ на армията и отъ счетоводителя. По такова искане Българската народна банка изплаща на интендантствата и на войсковитѣ части и аванси, каквито поиска началникътъ на главното тилово управление и то само до размѣра на разрѣшени съ този законъ кредитъ“.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 2 отъ законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ Г. Николовъ: (Чете)

„§ 3. Чл. 11 се допълня така:

„Доставките и работите по кредита на настоящия законъ, както и книгата по сжщитѣ, се освобождаватъ отъ плащането на данъкъ върху занаятието, всички върху него врѣхнини, и отъ гербовъ налогъ, ако това е прѣдварително уговорено въ поемнитѣ условия“.

Прияетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 3 отъ законопроекта

екта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е законопроекта за продължение даденитѣ по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа срокове, парични залози и поръчителства, сроковетѣ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на първо четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за продължение на даденитѣ по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа срокове за парични залози, на срокове за събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Поради настѣпналитѣ събития слѣдъ 17 септември м. г. сроковетѣ, дадени въ митницитѣ срѣщу париченъ залогъ или писмено поръчителство за обезпечение митнитѣ и други берии на стоки по задължения на транспортирането, транзитирането, антрепозираването, новонизноса имъ или на други подобни операции по обмитването на сжщитѣ стоки, а така сжщо и сроковетѣ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и др. подобни, не сж могли да бждатъ използвани отъ заинтересованитѣ лица — частни и служебни (отчетници).

„Съ гласуването на закона за отсрочката (moratorium) държавата е признала събитията слѣдъ горната дата съ особенъ форсъ-мажоръ и е обезпечила правата на частнитѣ вземания и давания, но по и задълженията и правото на лица — частни и служебни — (отчетници) срѣмъ държавата по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа. Причинитѣ за невъзможността да бждатъ изпълнени тѣзи задължения и права произхождатъ отъ мѣрките, които правителството взема по държавната отбрана, а именно:

„1. Управлението на българскитѣ държавни желѣзници ангажира всецѣло съ прѣнасянето войскитѣ къмъ театъра на войната всички подвижни материяли на желѣзницитѣ и не е давало вагони на частни лица за прѣнасяне на стоки;

„2. Редовнитѣ параходни съобщения въ черноморскитѣ пристанища сж били прѣкъснати поради войната съ Турция;

„3. Нѣкои отъ стокитѣ, за които сж дадени срокове, сж били човали или други сждове, внесени пълни съ стоки съ право да се новонизнесатъ или празни за сплене и изнасяне съ тѣхъ на мѣстни стоки, но по причина на спирането съобщенията и запрѣщението износа отъ прѣдѣлитѣ на царството на тѣзи мѣстни стоки, не сж могли да бждатъ използвани за цѣльта;

„4. Заинтересованитѣ лица, на които сж били дадени сроковетѣ, се намиратъ подъ знамената и не сж оставили замѣстници за управление на тѣхнитѣ търговски дѣла, и

„5. По погрѣшка недовзетитѣ и надвзетитѣ суми не сж събрани или възвръщани поради това, че отчетницитѣ и заинтересованитѣ лица сж подъ знамената.

„Прѣдставениятъ законопроектъ има за цѣль да допълни оназ празнота, която законътъ за отсрочката остава, като не прѣдвижда специално по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа никаква отсрочка.

„Това като излагамъ, имамъ честъ да прѣдства на разглеждане и одобрение отъ почитаемото Народно събрание приложението законопроекта за продължение на сроковетъ по паричнитъ залози и пр. по закона за митницитъ и закона за общата митнишка тарифа.

„Ст. София, 2 мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситъ: Т. Теодоровъ.

„Законопроектъ

за продължение на даденитъ по закона за митницитъ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчителства, сроковетъ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни.

„Чл. 1. Продължаватъ се сроковетъ, дадени отъ 17 септември 1912 г. до днесъ въ митницитъ срѣщу париченъ залогъ или писмено поржчителство за обезпечение на митнитъ и други бери на стоки по задължения за транспортирането, транзитирането, антрепозитирането, нововноса имъ или на други подобни операции съ сжщитъ стоки, както и сроковетъ по изостапалитъ въ митницитъ стоки и други подобни, съ толкова врѣме, колкото е било изгубено поради една или нѣколко отъ слѣднитъ причини:

„а) поради това, че управлението на българскитъ държавни желѣзници не е давало вагони за прѣнасянето на подобни стоки или пъкъ редовнитъ паракходни съобщения въ черноморскитъ пристанища на царството сж били прѣкъснати по причина на войната съ Турция;

„б) поради това, че стокитъ, за които сж дадени сроковетъ, сж били човали или други сждове, внесени пълни съ стоки съ право на нововнозност или внесени празни за пълнене и изнасяне съ тѣхъ на мѣстни стоки, но по причина на спиране съобщенията или запрѣщението износа на тѣзи мѣстни стоки, тѣ не сж могли да бждатъ използвани за цѣльта, и

„в) поради това, че заинтересованитъ лица се намиратъ подъ знамената и не сж оставили замѣстници за управление на тѣхнитъ търговски дѣла, прѣвъ врѣме до служенето имъ подъ знамената.

„Чл. 2. Течението на сроковетъ, прѣдвидени въ чл. 168 отъ закона за митницитъ, се спира за врѣмето отъ 17 септември 1912 г. до датата на публикуването въ „Държавенъ вѣстникъ“ заповѣдта за общата демобилизация, слѣдъ която дата тѣ се продължаватъ отново да текатъ“.

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за продължение на даденитъ по закона за митницитъ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчителства, сроковетъ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ ще моля да стане и второто четене на този законопроектъ, защото, както видѣхте, г. г. народни прѣдставители, той не съдържа нѣкои други принципи, освѣнъ едно: да се продължатъ сроковетъ на лицата, на които имъ сж били дадени извѣстни срокове отъ митницитъ за антрепозитъ, за вносъ, за транспортъ, и които не сж могли да транспортиратъ, или да изнасятъ или да се възползуватъ отъ правото на антрепозитъ, защото желѣзницитъ не сж работили, вагони

не е имало, билъ имъ е запрѣтенъ износетъ, въобще имало е форсе пажеуге. Тѣй че, законопроектътъ не прѣдставлява сложностъ и понеже никой не поиска думата при първото четене, ще моля да се приеме спѣшностъ, сега да стане и второто му четене, защото законътъ за мораториума не се отнася до сроковетъ, които се прѣдвиждатъ въ закона за митницитъ, та става нужда, съ едно специално законоположение, тѣ да се продължатъ, не въ такъвъ голѣмъ размѣръ, а въ по-малкъ размѣръ.

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. министра на финанситъ да стане и второто четене на законопроекта сега, поради спѣшностъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да стане второто четене на законопроекта още днесъ по спѣшностъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за продължение на даденитъ по закона за митницитъ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчителства, сроковетъ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни.“

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Продължаватъ се сроковетъ, дадени отъ 17 септември 1912 г. до днесъ въ митницитъ срѣщу париченъ залогъ или писмено поржчителство за обезпечение на митнитъ и други бери на стоки по задължения за транспортирането, транзитирането, антрепозитирането, нововноса имъ или на други подобни операции съ сжщитъ стоки, както и сроковетъ по изостапалитъ въ митницитъ стоки и други подобни, съ толкова врѣме, колкото е било изгубено поради една или нѣколко отъ слѣднитъ причини:

„а) поради това, че управлението на българскитъ държавни желѣзници не е давало вагони за прѣнасянето на подобни стоки или пъкъ редовнитъ паракходни съобщения въ черноморскитъ пристанища на царството сж били прѣкъснати по причина на войната съ Турция;

„б) поради това, че стокитъ, за които сж дадени сроковетъ, сж били човали или други сждове, внесени пълни съ стоки съ право на нововнозност или внесени празни за пълнене и изнасяне съ тѣхъ на мѣстни стоки, но по причина на спиране съобщенията или запрѣщението износа на тѣзи мѣстни стоки, тѣ не сж могли да бждатъ използвани за цѣльта, и

„в) поради това, че заинтересованитъ лица се намиратъ подъ знамената и не сж оставили замѣстници за управление на тѣхнитъ търговски дѣла, прѣвъ врѣме на служенето имъ подъ знамената“.

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 1 отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Течението на сроковетъ, прѣдвидени въ чл. 168 отъ закона за митницитъ, се спира за врѣмето отъ 17 септември 1912 г. до датата на публи-

куването въ „Държавен вѣстникъ“ заповѣдта за общата демобилизация, слѣдъ които дата тѣ се продължаватъ отново да текатъ“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Който г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣвъ т. г.

Моля г. секретаря да прочете на първо четене законопроекта.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Съгласно чл. чл. 7 и 26 отъ избирателния законъ, на градскитѣ и селскитѣ общини въ царството прѣдстои до края на мѣсець февруарий т. г. да съставятъ списъци на избирателнитѣ. Но прѣдъ видъ на това, че болшинството избиратели сж подъ знамената и сега не може да се знае точно съ какво число трѣбва да се увеличи или намали общото тѣхно число, то съставянето, провѣряването и окончателното сключване на казанитѣ списъци се явява за невъзможно въ законнитѣ срокове.

„Като долагамъ това, честъ ми е да внесе въ Народното събрание, за разглеждане и гласуване, приложения тукъ законопроектъ, споредъ който съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци се отлага да стане въ срокове, подробно означени въ законопроекта.

„София, 26 февруарий 1913 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: **А. Людскановъ.**“

„Законопроектъ

за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣвъ 1913 г.

„Чл. 1. Съставянето на избирателнитѣ списъци, което, съгласно чл. 7 отъ избирателния законъ, прѣдстои на градскитѣ и селскитѣ общини да извършатъ до края на мѣсець февруарий 1913 г., се отлага съ два мѣсеца, считано отъ датата на заповѣдта за общата демобилизация на въоръженитѣ сили на царството.

„Чл. 2. Окончателното сключване на избирателнитѣ списъци (чл. 26) се отлага съ два мѣсеца, въ зависимостъ отъ датата на съставянето имъ“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Който г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за отлагане съставянето и окончателното сключване избирателнитѣ списъци прѣвъ 1913 г., моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители да признаятъ спѣшностъ на законопроекта, понеже въ него нѣма проведени други принципи, а има една формалностъ само да се изпълни и понеже никой не пожела да вземе думата, да се пристъпи сега къмъ второто му четене.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Който г. г. народни прѣдстави-

тели сж съгласни да стане второто четене на законопроекта още днесъ, по спѣшностъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣвъ 1913 г.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Който г. г. народни прѣдставители приематъ заглавното на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Съставянето на избирателнитѣ списъци, което, съгласно чл. 7 отъ избирателния законъ, прѣдстои на градскитѣ и селскитѣ общини да извършатъ до края на мѣсець февруарий 1913 г., се отлага съ два мѣсеца, считано отъ датата на заповѣдта за общата демобилизация на въоръженитѣ сили на царството“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Който приематъ чл. 1 отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Окончателното сключване на избирателнитѣ списъци (чл. 26) се отлага за два мѣсеца, въ зависимостъ отъ датата на съставянето имъ“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Който г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за приемане квитанциитѣ за реквизицията отъ 1912/13 г. срѣщу държавни данъци и др. вземания по изпълнителни актове.

Моля г. секретаря да прочете на първо четене законопроекта.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за приемане квитанциитѣ за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавнитѣ данъци и държавнитѣ вземания по изпълнителни актове.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Лицата, които сж дали реквизиция прѣвъ 1912 и 1913 г., за да могатъ да получатъ стойността ѝ, когато се начене изплащането на реквизицията, ще трѣбва, съгласно чл. 43 отъ закона за събиране на прѣжитѣ данъци, да изплатятъ закъснитѣ си данъци и принадлежащитѣ се върху тѣхъ врѣхнини и да прѣдставятъ на властѣта, която ще изплаща, доказателства, че не дължатъ такива данъци. Това ще причини известни затруднения и губене врѣме на имашитѣ право да получатъ пари срѣщу дадена реквизиция, защото трѣбва прѣдварително да внесатъ на бирника данъцитѣ си, а послѣ да получатъ отъ държавата стойността на дадената имъ реквизиция, а знае се, че не всички лица биха могли лесно да сторятъ това. Отъ друга страна събирането на данъцитѣ ще срѣщне една сериозна сълика въ неизплащането на реквизицията сега, което върхъ всички добри

намѣренни на правителството, по много причини, из-брояването на които тукъ считамъ за излишно, не може да стане тутакси. Прѣпирателства между данъкоплатци, които ще настояватъ да платятъ данъци, слѣдъ като имъ се плати реквизицията и между бирниците, които ще изнекватъ данъците, ще бѣдатъ неизбѣжни. Прѣдъ видъ на всичко това и да се направи улеснение, както на данъкоплатците въ уреждане на смѣтките имъ по данъците, тъй и въ отстранение на спѣхката по събиране на данъците, а така сѣщо и да се направи една крачка напредъ къмъ ликвидирание на реквизицията, се внася настоящиятъ законопроектъ.

„София, 1 мартъ. 1913 г.

„Министъръ на финансите: Т. Теодоровъ.

„Законопроектъ

за приемане квитанциите за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни актове.

„Чл. 1. Разрѣшава се да се приематъ срѣщу данъците и държавните вземания по изпълнителни актове, редовните и провѣрените квитанции за дадена реквизиция прѣзъ 1912 и 1913 г., сумитъ по които сѣ по-малки отъ дължимите данъци, припадающите се върху тѣхъ върхнини, глоби за закъсѣния и държавни вземания по изпълнителни актове.

„Изплащането на сумитъ по такива квитанции ще стане отъ кредита за изплащане на реквизицията.

„Чл. 2. За прилагане на тоя законъ Министерството на финансите ще издаде правилникъ.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за приемане квитанциите за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни листове, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: Въпросниятъ законопроектъ се състои, както видѣхте, г. г. народни прѣдставители, само отъ единъ членъ, който позволява да се взематъ реквизиционните квитанции срѣщу държавните данъци; ще моля, поради спѣшностъ на работата и на несложността на законопроекта, да стане второто му четене още сега.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. министра на финансите, да стане второто четене на законопроекта сега, поради спѣшностъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да стане второто четене на законопроекта още днесъ, по спѣшностъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за приемане квитанциите за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни актове.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавното на законопроекта тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се да се приематъ срѣщу данъците и държавните вземания по изпълнителни актове, редовните и провѣрените квитанции за дадена реквизиция прѣзъ 1912 и 1913 г., сумитъ по които сѣ по-малки отъ дължимите данъци, припадающите се върху тѣхъ върхнини, глоби за закъсѣния и държавни вземания по изпълнителни актове. „Изплащането на сумитъ по такива квитанции ще стане отъ кредита за изплащане на реквизицията.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 1 на законопроекта тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. За прилагане на тоя законъ Министерството на финансите ще издаде правилникъ.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 на законопроекта тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за измѣнение на закона за разчитване недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ закона за измѣнение на закона за разчитване недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Работите по разчитване на недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г., поради настъпилите прѣзъ есенъта на 1912 г. събития, не можаха да се привършатъ. Поради това, необходимо е, всичките срокове, прѣдвидени въ закона за разчитване на недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г., а именно въ чл. 1 „1 октомврий 1912 г.“, въ чл. 2 „15 януарий 1913 г.“ и „края на януарий 1913 г.“ и въ чл. 3 „15 октомврий 1912 г.“ да се продължаватъ съ една година, за която цѣлъ се прѣдставя на одобрението на почитаемото Народно събрание прѣдложениятъ законопроектъ.

„София, мартъ 1913 г.

„Министъръ на финансите: Т. Теодоровъ.

„Законопроектъ

за измѣнение на закона за разчитване недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г.

„Членъ единственъ. Сроковете, прѣдвидени въ закона за разчитване недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г., се продължаватъ съ по една година.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение на закона за разчитване недоборите за слѣтитъ 1877—1905 г., моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: По сѣщитъ причини и съображения, по които молихъ за прѣдшествующиятъ законопроектъ, ще моля и за тоя законопроектъ да се признае, че е отъ спѣшенъ характеръ и да стане второто му четене сега.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ прѣдложението на г. министра на финанситѣ, да стане сега и второто четене на законопроекта, поради спѣшния му характеръ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение на закона за разчистване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Сроковетѣ, прѣдвидени въ закона за разчистване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г., се продължаватъ съ по една година.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ члена единственъ отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Пристапваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.

„Споредъ чл. 36 на конституцията Народното събрание опрѣдѣля сумата потрѣбна за обдържането на Негово Царско Височество наслѣдника на прѣстола отъ деня, когато достигне пълнолѣтното си. Понеже Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ, Князь Борисъ Търновски, навърши на 18 януарий миналата 1912 г. пълни 18 години и встъпи въ пълнолѣтие (чл. 25 отъ конституцията), то на почитаемото Народно събрание принадлежи съ особенъ законъ да опрѣдѣли сумата, която ще е потрѣбна годишно за обдържане на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника и която да бѣде вписана въ държавния бюджетъ за всѣка година.

„Въ изпълнение на горното постановление на основния законъ и съгласно съ постановлението на Министерския съвѣтъ отъ 5 того, протоколъ № 55, имамъ честь да прѣдставя на разглеждането и одобриенето на почитаемото Народно събрание приложенъ тукъ законопроектъ.

„София, 7 мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Т. Теодоровъ.

„Законопроектъ

за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.

„Членъ единственъ. На основание чл. 36 отъ конституцията, опрѣдѣля се за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника,

Князь Борисъ Търновски, годишно сумата 240.000 л., която да се вписва всѣка година въ бюджета на разходитѣ за Върховното правителство, глава I, начинаая отъ 18 януарий 1912 г.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакъзовъ.

Я. Сакъзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ тая бързина, съ която ние досега гласувахме на първо и на второ четене прѣдставениятъ намъ законопроектъ, нѣдва ни такъвъ единъ законопроектъ, който не можемъ току-така бързо да гласуваме; затуй сътохъ за необходимо да взема думата най-напрѣдъ и да поискамъ нѣкои разяснения отъ г. министра на финанситѣ, защо досега не е внесълъ подобенъ законопроектъ, когато прѣстолонаслѣдникътъ е встъпилъ въ пълнолѣтното си миналата година още на януарий мѣсець. Оттогава насамъ Министерския съвѣтъ или министърътъ на финанситѣ е ималъ достатъчно врѣме, за да внесе подобенъ законопроектъ, за да се опрѣдѣли сумата, която споредъ конституцията трѣбва да бѣде дадена за обдържането на прѣстолонаслѣдника. Защо това не е направено — не зная; това ще ни каже г. министърътъ на финанситѣ. Може би, врѣме е нѣмало. Миналата година, когато започнахме сесията, ние бѣхме въ врѣме на война — а и сега сме — та може да се рече, че тогава не му бѣше врѣмето; но и въ второто продължение на сесията пакъ не ни се внесе. Азъ мисля, че би могло и сега малко да се поспрѣсочн, да не се внесе, белки по-нататъкъ ще му дойде врѣмето. Наистина, конституцията прѣдписва това, но нека тѣкмо, въ тази точка да позабравимъ това прѣдписане на конституцията — въ други мѣста толкова я изпълняваме, нека тукъ да поотложимъ малко. Още повече, че и сумата, която се прѣдвижда отъ Министерския съвѣтъ, и врѣмето, въ което прокарва това, всѣчко тѣй нѣкакъ е събрано, особено въ днешния день, който твърдѣ мжно дѣйствува на насъ, за да може да се спре мисълта, да се спре сжделението ни върху необходимостта, върху размѣра и върху послѣдствията отъ подобно гласуване. Азъ напр. смѣтамъ, че могли бихме да отложимъ това за по-нататъкъ, първо, защото прѣстолонаслѣдникътъ е 18—19-годишенъ или 20-та кара, та вече не е толкова необходимо за него да бѣде гласувана тази сума току сега. Добръ би било, слѣдъ като се поразчитаятъ голѣмитѣ смѣтки на наплата държавна, безъ да говоримъ много по това, тогава да дойде редъ и за него. Но не знамъ, защо министерството бърза и то въ такъвъ единъ моментъ, когато дѣйствително не би се слѣдвало да се занимаваме съ такива въпроси.

Но да речемъ, че е пужно това да се направи. Министерския съвѣтъ е турилъ една сума отъ 240.000 л. годишно, отъ които на мѣсець се падатъ по 20.000 л. Това е една сума, която, дѣйствително, за нашитѣ срѣдства, за нашитѣ условия при които се развиваме, е извънредно голѣма. На първо врѣме смѣтамъ, че би могло да се прѣдвиди една по-скромна сума, която да бѣде разпрѣдѣлена на степени. Единъ младежъ, който встъпва въ 18-годишна възраст, който става пълнолѣтенъ, който става прѣстолонаслѣдникъ и който утрѣ при една нещастна случайностъ може да вземе мѣстото на баща си, при тѣзи условия, при които ние живѣемъ, би могълъ да прѣкара съ по-малко. Азъ мисля, че тази сума можеше да бѣде намалена въ Министерския съвѣтъ, а и тукъ ще бихме могли да я намалимъ.

Но нѣщо, което не послѣдва прѣдложението на г. министра — което би трѣбвало да го има, е слѣдното. Ние би трѣбвало да поискаме отъ Министер-

ския съвет да ни изложи въ единъ докладъ обязаноститѣ на прѣстолонаслѣдника, неговото гражданско и политическо възпитание. Прѣстолонаслѣдникътъ не е вече синъ само на нашия царъ; той, споредъ конституцията, споредъ институтитѣ на нашата страна, е вече единъ видъ принадлежност на нацията. Приката на народното прѣдставителство и на правителството е да се помисли за неговото възпитание, за неговото отхраниване, за приготвянето на този младежъ къмъ онези обязанности, които го очакватъ. Ние по това нито не знаемъ, никакъ въ докладъ не ни съобщава министерството, даже ние не знаемъ да ли той си е довършилъ гимназияното образование. Мисля, че държа изпитъ за сръбно образование, но ние би трѣбвало да го видимъ въ нашия Университетъ. Сега възможно е той да отиде въ другъ университетъ навънъ, но добръ е да бѣде записанъ въ нашия Университетъ, по правото ли ще бѣде или каквито било тамъ науки — безъ съмнѣние по правото — за да влѣзе въ сръдата на нашето гражданство, защото той е най-първиятъ гражданинъ въ тази страна. Той би трѣбвало да се опознае съ българтѣ граждани, ако не лично, то поне да се опознае съ духа, който владѣе въ неговитѣ връстници, въ гражданитѣ отъ неговото поколение. Ако сѣдбата на България е била такава, че първиятъ и вториятъ князе сѣ били отъ чуждестранно произхождение и не сѣ расли съ историята на България, то поне съ прѣстолонаслѣдника не е тъй. Наистина, той расте въ тази сръда, но между четиритѣ стѣни въ двореца. Вие знаете какъ обикновено става дворцовото възпитание, какви сѣ дворцовитѣ методи, а именно синоветѣ и прѣстолонаслѣдникитѣ да ги окружаватъ съ прѣдставителитѣ на известни съсловия, които не прѣдставяватъ нацията, а само една нейна частъ. Вие ще ги видите окружени съ военни, които у насъ и така бѣха отчуждени отъ нашия животъ; вие ще ги видите окружени съ синоветѣ на иностранны прѣдставители или подобни тѣмъ, които всичко могатъ да направятъ за тѣхното развиване като човѣци и като граждани, но то не е достатъчно. Ние бихме искали да видимъ нашия прѣстолонаслѣдникъ да стѣпи напълно като гражданинъ въ тази страна. Затуй министерството трѣбва да изработи единъ планъ, единъ проектъ, по който той ще се развива къмъ това, за което се подготвява. Че това е нужно да бѣде упоменато тукъ, напомня ни историята на другитѣ държави. Прѣстолонаслѣдникитѣ обикновено прѣкарватъ въ такава околна сръда, която твърдѣ малко служи за тѣхното лично и за тѣхното гражданско възпитание.

Припомнявате си, г. г. народни прѣдставители, какъ недавно царскитѣ дѣца въ Гърция, прѣстолонаслѣдникътъ дори, бѣха влѣзли въ конфликтъ съ голѣма частъ и отъ армията и отъ гражданството; припомнявате си сѣщо сѣднината на австрийския прѣстолонаслѣдникъ, който намѣри смъртта си въ една другарска вечеря отъ неговия класъ, отъ неговото съсловие. Такива примѣри могатъ да ни заплашатъ, могатъ да ни застрашатъ.

Г. Т. Пѣвъ: Излишна аналогия.

Я. Сакжзовъ: Още повече, когато у насъ се избѣга тѣмко туй, доближаването на царскитѣ дѣца съ налитѣ. Та необходимо би било всичко това да ни бѣде казано, да ни успокои министерството за правилното развитие на този младежъ, който ще става царъ на тая страна.

Всичко това ме кара, г. г. народни прѣдставители, да искамъ още сега едни обяснения отъ надлежния министъръ, първо, за туй, доколко е припрѣла необходимостта, щото сега именно да бѣде гласуванъ този законопроектъ, и второ, за какво е нужна тол-

кова голѣма сума и не може ли тази сума да бѣде прѣдвидена на два пѣти, именно, до една известна възраст да бѣде една известна сума, да кажемъ 80.000 л. на годината, а отъ възрастта 24, 25 години на горѣ една по-голѣма сума. Чини ми се, че когато се задоми, ще бѣдемъ принудени да увеличимъ тази сума, която прѣдлагате. Ето мѣсто за една разумна, за една справедлива икономия. Не отъ това, разумѣва се, ще стане богата нашата страна, но съразмѣрността, пропорцията шокира. Та и въ тази трета областъ, за възпитанието, за развитието на прѣстолонаслѣдника, очакваме тамъ сѣщо да бѣдемъ уяснени отъ министерството.

Азъ съмъ противъ законопроекта тъй, както е внесенъ и противъ необходимостта му, и противъ сумата. Единъжъ ние трѣбва да имаме, споредъ конституцията, единъ прѣстолонаслѣдникъ, то наша длъжностъ е да се загрижимъ за него и да знаемъ неговото възпитание. Въ тия три точки настоявамъ да ни се дадатъ обяснения отъ г. министъра.

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Първата бѣлѣжка, която се направи отъ софийския народенъ прѣдставителъ г. Сакжзовъ, бѣше, да ли дѣйствително е наврѣменно да се гласува сега съ единъ законъ една опрѣдѣлена сума, тази, която Министерскиятъ съветъ прѣдлага за обдѣржане на прѣстолонаслѣдника, какво е припрѣло, както се изрази г. Сакжзовъ съвѣстѣмъ неумѣстно, да се гласува сега това, и защо не се е гласувало досега. Тѣзи двѣ питання едно друго се изключватъ. Защо не се е гласувало досега и защо се е забавило, казано е въ мотивитѣ на законопроекта. Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ встѣпи въ своето пълнолѣтне миналата година въ мѣсецъ януарий; слѣдъ това бѣхме въ сесия, но бѣхме заети съ други въпроси, които отнеха всичкото ни врѣме, и не остана врѣме да се внесе това прѣдложение. Ние мислѣхме, че като сме прѣсрочили единъ два мѣсеца да искаме да опрѣдѣлимъ сумата за неговото обдѣржане, не правимъ никакво особено нарушение на конституцията, нито пъкъ нащѣрбяваме интереситѣ на Негово Царско Височество, узаконени отъ самата конституция, защото гласуването може да стане малко по-послѣ, въ всѣки случай, то ще има сила отъ деня на встѣпването на прѣстолонаслѣдника въ съвършенолѣтне. А прѣзъ есенята това не можахме да направимъ, защото, вие знаете, че нѣмахме редовна сесия, както обикновено. Ние трѣбваше да отложимъ засѣданията на редовната сесия до декемврий и да не засѣдаваме прѣзъ това врѣме, защото бѣше почнала войната и прѣзъ най-критическото врѣме на войната не бѣше умѣстно да се занимаваме съ този въпросъ; та затова ние тогава го пропуснахме. Отъ това, обаче, че тогава и по-прѣди сме го пропуснали, не слѣдва, че ние трѣбва да продължаваме да го пропусчаме и сега. Днесъ ние виждаме, че се измени повече отъ една година и че правителството не е изпълнило своитѣ задължения по конституцията, да внесе въ Народното събрание прѣдложение за опрѣдѣляне сума за обдѣржането на прѣстолонаслѣдника. Въпросътъ стои откритъ. Тукъ има сѣщевременно интереси на Негово Царско Височество, които при продължително отлагане се нащѣрбяватъ, въпрѣки мнѣнието на г. Сакжзова, че е дѣте и нѣмалъ нужда отъ пари.

Я. Сакжзовъ: Младежъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Той вече е пълнолѣтень и има вече нужда самъ да разполага съ известни

срѣдства, а не да получава такива отъ августейшия си родителъ, и да живѣе вече като човѣкъ самостоятеленъ и пълнолѣтенъ, какъвто го считатъ нашитѣ закони, конституцията; затова ние внасяме въпроса на разрѣшението на Народното събрание. Ако сме пропуснали да го внесемъ, нѣма, слѣдователно, защо да се пита какво е припрѣло. Нищо нѣма припрѣло, а има закѣснѣние — ние сме закѣснѣли. Сега като си изпълняваме длъга, като ви сезираме съ този въпросъ, не можемъ да бъдемъ пѣкъ обвинени и въ това, че бързае. Поставихме го на дневенъ редъ миналата сѣбота. Ако имаше нужда да се размишлява, каква именно сума да се опрѣдѣли за обдържане, дадохме достатъчно врѣме — 4 дни да се мисли. Достатъчно е това — нѣма защо да го продължаваме по-нататѣкъ и да отлагае. Самиятъ принципъ е разрѣшенъ отъ конституцията. Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ трѣбва да има една извѣстна сума, която Народното събрание по свое усмотрѣние, суверенно ще я опрѣдѣли. Малка ли ще му се види или голѣма, той нѣма думата, нито може да се оплаква по този поводъ. Народното събрание ще опрѣдѣли тази сума, което и ние днесъ прѣдлагае на ваше разискване. Тѣй че, нито бързана има, нито допуснатото закѣснѣние е отъ такова естество, што да съставя прѣдметъ за укоръ по адресъ на правителството. Подлежи, слѣдователно, ние да си изпълнимъ длъга, да опрѣдѣлимъ една разумна сума, която, нито да е недостатъчна, смѣшна, несъотвѣтствующа на високото положение, което заема наслѣдникътъ на прѣстола, нито да е такава, която да не отговаря на срѣдствата на народа, и да се счита като разточителна. Министерскиятъ съвѣтъ, като имаше прѣдъ видъ тѣзи двѣ съображения, че трѣбва да се опрѣдѣли една разумна сума, която да отговаря, отъ една страна, на високото положение, което заема българскиятъ прѣстолонаслѣдникъ, не само вътрѣ въ нашата страна, а и по отношение другитѣ равни на България държави, като имаше прѣдъ видъ, отъ друга страна, и срѣдствата на бюджета, срѣдства, които България може и е длъжна да отдѣли за тази цѣль, ние намѣрихме, че сумата 240.000 л. е онази именно умѣрена, срѣдна сума, нито голѣма, нито малка, която да не дава мѣсто на никакви критики и прѣвѣннения, което ще бѣде най-доброто нейно качество. На Народното събрание, обаче, остава окончателно да си каже думата. Ако то бѣде на друго мнѣние, разумѣва се, то може да намали, но ми се струва, че никакви мотиви, точни, обективни за това, не може да има. Остава просто на усмотрѣнието на почитаемото Народно събрание, което ще гласува и ще създаде този законъ.

Относително втората бѣлѣжка на г. Сакжова, че е желателно тази сума да се опрѣдѣли на периоди, напр. да се каже, отъ 18-годишна възраст до еднѣкога да бѣде толкозъ, по-нататѣкъ да бѣде толкозъ, или пѣкъ да се опрѣдѣли въ съотвѣствие съ фамилиното положение на Негово Царско Височество, т. е. докато се ожени да бѣде по-малка, слѣдъ като се ожени да бѣде по-голѣма, когато ще има, да кажемъ, по-голѣмо сѣмейство да бѣде още по-голѣма, таково нѣщо, г. г. народни прѣдставители, не може да се приеме, и било би нецѣлесобразно. Ние трѣбва да опрѣдѣлимъ сума, потрѣбна за обдържането му сега, при сегашното негово положение. Друго едно Събрание или пѣкъ ние при други обстоятелства сме свободни да я увеличимъ, ако за това ще има основания. Обикновено при тѣзи въпроси отъ твърдѣ деликатно естество, по-малко свързани съ достойнството на самото лице, единъ пѣтъ, опрѣдѣлена една сума, обикновено не се намалява вече, освѣнъ ако държавата се намѣри въ голѣмо бѣдствие, когато държавниятъ глава или прѣстолонаслѣдникътъ сами виждатъ положението на държавата и сами намаля-

ватъ листитѣ си, или жертвуватъ, макаръ че имъ се плащатъ сумитѣ за нѣкакви обществени или благотворни цѣли. Намаляване при нормални обстоятелства не става никога, но обикновено става увеличѣние. Прочее, ние трѣбва да опрѣдѣлимъ сумата днесъ, при сегашнитѣ наши срѣдства, при сегашното наше положение. Какво ще бѣде по-послѣ, когато Негово Царско Височество се задоми или ще има едно сѣмейство отъ нѣколко члена, това е въпросъ на бъдещето, въпросъ на онѣзи народни прѣдставители, които тогава ще законодателствуватъ при тѣзи щастливи обстоятелства, ако тѣ мислятъ, че има нужда да се промѣнява сумата. Но сумата, която опрѣдѣляме сега съ този законъ, ще бѣде за единъ неопрѣдѣленъ срокъ и ще се внесе за дължително въ бюджета до издаването на другъ законъ по прѣдмета. Който ще издаде другъ законъ, той ще носи отговорността за него и за измѣненното на тази цифра и той ще трѣбва да мотивира защо я измѣнява. Но до настѣпването на тѣзи обстоятелства, тази листа за обдържане на прѣстолонаслѣдника ще бѣде въ сила, било че той се ожени, било че има едно или повече дѣца, докогато пакъ Народното събрание или бъдещето правителство не намѣри за нужно да измѣни тази цифра. Ние, като я опрѣдѣляме сега, не я опрѣдѣляме само за тази година, не искаме да фиксираме сума, която да важи само за тази година: ние искаме да фиксираме една сума съ законъ, който да важи поне за нѣколко години, и разбитраме, че като опрѣдѣляме тази цифра, тя ще бѣде напълно достатъчна за обдържане Негово Царско Височество, за единъ неопрѣдѣленъ периодъ отъ години. Този периодъ ще го опрѣдѣли волята на друго едно Народно събрание, което би конституирано, че не отговаря вече на новото положение на нѣщата, на новитѣ срѣдства на българския народъ. То ще каже тогава въ каква степенъ не отговаря и какъвъ трѣбва да стане. Ние за неговитѣ дѣйствиия и рѣшения не можемъ да отговаряме и не можемъ още отсега да се грижиме.

Заклучавамъ, че законътъ, който искаме сега да гласуваме, ще бѣде единъ законъ за неопрѣдѣлено врѣме, дотогавъ, докогато не бѣде издаденъ другъ законъ, който би го отмѣнилъ и, понеже е издаденъ за едно неопрѣдѣлено врѣме, той ще бѣде въ сила, слѣдователно, както и да се промѣняватъ обстоятелствата, било че прѣстолонаслѣдникътъ ще се задоми, било че ще има едно или повече дѣца. Таа сума нѣма да се обсъжда при гласуването на бюджета за Върховното правителство, както нѣма да се обсъжда и цивилната листа на царя, защото сѣ опрѣдѣлени вече въ размѣра си съ законъ. Който ще иска да измѣни тази сума, Народното събрание, ако иска да я намали, или правителството, ако иска да я увеличи, ще трѣбва да прави това само съ законъ. Тѣй погледнато на въпроса, азъ мисля, че цифрата, която сме прѣдвидѣли съсѣмъ не може да бѣде критикувана нито отъ едната, нито отъ другата страна. Тя е една разумна, справедлива цифра, отговаряща съвършено на цѣльта, която се гони, споредъ конституцията — да се дадатъ достатъчни срѣдства за обдържане на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, и азъ не се съмнѣвамъ, че почитаемото Народно събрание ще я приеме единодушно.

Колкото се касае до другата бѣлѣжка, че по поводъ на този законъ, Министерскиятъ съвѣтъ е билъ длъженъ да освѣтли Народното събрание какъ се възпитава и образова Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ. Князь Борисъ Търновски, защо той не е постъпилъ въ Университета, свършилъ ли е гимназия, или не е свършилъ, имаме всички гаранции, че той ще живѣе въ нашата срѣда, ще се намѣрва въ общение съ народа си, ще чув-

ствува като него и т. н., това изискване е също така неумѣстно, понеже за никого отъ г. г. народнитѣ прѣдставители и за никого отъ българскитѣ граждани не е тайна, че Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдникътъ, Князь Борисъ Търновски, ако и да не е посѣщавалъ никоя българска или чужда гимназия, е получилъ едно образование въ двореца отъ специално за тази цѣль избрани учители българи и чужденци, което образование напълно съответствува на онова, което се получава било въ нашитѣ, било въ която и да е най-свършена чужда гимназия. За тази цѣль Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдникътъ се подвъргна и на единъ редовенъ экзаменъ отъ една специална комисия, която му издаде свидетелство за отличие, въ което констатира пълнота и свършенство на неговитѣ гимназиални познания. Отъ него върме насамъ, пакъ за никого не е тайна, че Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдникътъ, назначенъ вече въ редоветѣ на армията офицеръ въ 6 Търновски пѣхотенъ полкъ, се е посвѣтилъ всецѣло на военното дѣло, въ което също така винаги е проявявалъ и пѣлно познаване на длѣжноститѣ си и добросѣтѣно изпълнение на тия длѣжности. Въ време на войната, почти непрѣкъснато прѣзъ всичкия ѣ периодъ, той е билъ на бойното поле въ редоветѣ на нашата побѣдоносна армия. Посвѣтилъ е, билъ е почти въ всички земи, дѣто е стѣпилъ кракътъ на българския войникъ. Изложилъ се е на всички неудобства на едниъ воененъ и вѣнчю това е правилъ съ любовъ и прѣданостъ къмъ работата си и съ оная самоотверженостъ — съ каквато се отличиха всички български войници и офицери въ тая война. Независимо отъ това, Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдникътъ, благодарение грижитѣ, които неговиятъ родителъ, царътъ, полага за неговото усвѣршенствуване, постоянно и неуморно, може да се каже, се занимава за своето усвѣршенствуване въ много специални въпроси. И ония, които сѣ имали щастливъ случай да се намѣрятъ въ съприкосновение съ него, могли сѣ да констатира върността на всичко това, което азъ току-що казвамъ. Може да се каже, че при онѣзи грижи, положени за образованието и възпитанието на Негово Царско Височество българския прѣстононаслѣдникъ, ние, българитѣ, можемъ да бждемъ не само спокойни за нашето бъдѣще, за оня — нека бжде той много отдалеченъ — моментъ, когато той би станалъ царъ на България; не само казвамъ можемъ да бждемъ спокойни, че той ще бжде достоенъ царъ, но ние можемъ отсега още да се гордѣемъ, че той, достоенъ синъ на България и прѣстононаслѣдникъ, живѣе съ чувствата и идеалитѣ на българския народъ и ще бжде винаги негово украшение и радостъ. (Ржкоплѣскане отъ разни страни)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за опрѣдѣляне сума за обдържане на Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдника, Князь Борисъ Търновски, моля, да вдигнатъ ржка. (Болшинство) Приема се.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ ще моля да стане и второто четене на законопроекта: пѣма защо да посвѣтаваме нѣкои особени дебати.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Г. министърътъ на финанситѣ прѣдлага спѣшностъ по тоя законопроектъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ спѣшностъ по тоя законопроектъ и второто четене да стане още сега, да вдигнатъ ржка. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателътъ г. Георги Згуревъ)

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавието тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Членъ единственъ. На основание чл. 36 отъ конституцията, опрѣдѣля се за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстононаслѣдника, Князь Борисъ Търновски, годишно сумата 240.000 л., която да се внесе въ всяка година въ бюджета на разходитѣ за Върховното правителство, глава I, начиная отъ 18 януарий 1912 г.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ члена единственъ тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ — разглеждане законопроекта за разрѣшение на Плѣвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Плѣвенскиятъ градско-общински съвѣтъ въ засѣданieto си на 12 февруарий 1913 г. (протоколъ № 10 ст. III), е рѣшилъ:

„I. Да сключи отъ Българската народна банка единъ заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия:

„а) срокъ за изплащане 25 години;

„б) годишна лихва 7%, и

„в) за гаранция ще бѣдатъ заложени общинскитѣ приходи отъ октроата, кръвнината, крипината и кантарината, заложени по първия общински заемъ отъ 2.260.000 л.

„II. Срѣдствата отъ заема ще се употребѣятъ изключително за подпомагане крайно бѣднитѣ сѣмейства въ Плѣвентъ.

„Горѣцитираниятъ протоколъ ми се прѣдстави, безъ да сѣ изпълнени изискванията въ тоя случай отъ разнитѣ законоположения, поради бързата и неотложима нужда отъ заема.

„Имайки прѣдъ вѣнчю това, както и обстоятелствата, въ които се намира страната, безъ да сѣ изпълнени и отъ страна на повѣреното ми министерство нарежданятия на чл. 98 отъ правилника за прилагане закона за градскитѣ общини, честь ми е да внесе въ Народното събрание, за разглеждане и гласуване, приложениия тукъ законопроектъ.

„София, 5 мартъ 1913 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшение на Плѣвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Плѣвенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ

за изплащане 25 години; б) годишна лихва 7%, и в) за гаранция ще се заложат общинските приходи от октроата, кръвнината, кринината и кантарината, заложи по първия общински заемъ.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за подпомагане крайно бѣднитѣ сѣмейства въ Плъвенъ.

„Чл. 3. Заложениѣ общински доходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внесе на приходъ и разходъ въ бюджета на Плъвенската община за 1913 г.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за разрѣшение на Плъвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Моля почитаемото Народно събрание да се съгласи да признае спѣшностъ и на тоя законопроектъ — да позволи да се приеме и на второ четене, понеже е за помощи на бѣдни, което нѣщо не търпи отлагане.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде спѣшностъ и на тоя законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. секретаря да докладва законопроекта на второ четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Плъвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Плъвенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 25 години; б) годишна лихва 7%, и в) за гаранция ще се заложатъ общинските приходи отъ октроата, кръвнината, кринината и кантарината, заложи по първия общински заемъ“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 1 тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за подпомагане крайно бѣднитѣ сѣмейства въ Плъвенъ“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 3. Заложениѣ общински доходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която,

като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 3 тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внесе на приходъ и разходъ въ бюджета на Плъвенската община за 1913 г.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 4 тѣй, както се доложи отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ще прѣмиснемъ на слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за насичането на 10.000.000 л. размѣни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за насичането на 10.000.000 л. размѣни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети

„Г. г. народни прѣдставители.

„Както имахъ случай да забѣлѣжа въ мотивитѣ къмъ проекторѣшенieto за одобрение наредбата на правителството за насичането на размѣни монети отъ 4 декември 1912 г., въпрѣки прѣдстоящото тогава пушане въ обръщение на 5 милиона размѣни сребърни, 4 милиона никелови и 1 милионъ бронзови монети, нуждата отъ такива монети въ новоосвободенитѣ земи далеко нѣма да бѣде удовлетворена, защото турскитѣ монети отъ горния видъ бързо напушаша окупираниѣ територии и прѣминаватъ въ останалитѣ турски земи. Този процесъ се извършва даже много по-бързо, отколкото се доущае отначало. Велѣдствие на това недостигътъ отъ размѣни, особено отъ сребърни такива монети се чувствува вече така силно, че на много мѣста се явява като голѣма прѣчка въ дребнитѣ вземания-давания. Не рѣдко се наблюдава фактътъ, што златната двадесетолетова банкнота да се приема и дава срѣщу размѣни монети на стойностъ по-малка отъ 20 л., т. е. за послѣднитѣ да се плаща рѣме. Трѣба да се има при това прѣдъ видъ, че тази липса ще се почувствува още по-силно съ настѣпването на полскитѣ работи, когато за разплащане на надничаритѣ и пр. сѣ нужни много повече дребни пари. Впрочемъ тази липса става ясна и отъ простата смѣтка, че въ Ромѣния, напр., се падатъ на глава размѣни сребърни монети по 7-2 л., когато въ България, като вземемъ въ смѣтка новитѣ земи и отсѣченитѣ напослѣдъкъ монети, тази срѣдна въ никой случай нѣма да надмине 4 л. на глава. Оставямъ настрана сравнението съ по-напрѣднали страни, като Германия, гдѣ нормата е 20 марки, Франция и Белгия — 18 франка на глава и др.

„Така че нуждата по настоящемъ отъ сребърни монети отъ по 2, 1 и $\frac{1}{2}$ л. е несъмѣнна. Не така очевидна е нуждата отъ останалитѣ видове размѣни монети: никеловитѣ и бронзовитѣ. Въ нѣкои мѣста се оплакватъ отъ недостигъ на такива, въ други (софийската пияда) — отъ излишѣтъ. За да добия по-опрѣдѣлени данни по тоя въпросъ, направихъ анкета чрезъ клоновѣтъ и агентуритѣ на

Българската народна банка, резултатът от която, обаче, поради трудните съобщения в настояще време едва ли ще бъдат известни до изтичането срока на настоящата сесия.

„А между това Финансовото министерство трябва да бъде готово с всички работи по отсичането на онова количество разменни монети от всички видове и подразделения, каквото според резултатът от анкетата и мнението на компетентните места се намери за необходимо. На първо място, разбира се, е потребно надлежното разрешение на Народното събрание, и затова имам чест да ви помоля, г. г. народни представители, да разгледате и гласувате настоящия законопроект за отсичането на 10.000.000 л. разменни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети. Както е казано в чл. 1, монетите ще се отсичат на части или изеднък, в зависимост от нуждата. Ако се окаже, че парите са наситени достатъчно с известния вид или с известно подразделение монети, такива няма да се отсичат. По такива именно съображения законът не определя подробно по какво количество да се насичат от всеки подразделение.

„София, 8 март 1913 г.

„Министър на финансите: Т. Теодоров.

„Законопроект

за отсичането на 10.000.000 л. разменни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети.

„Чл. 1. Разрешава се на министъра на финансите да отсече и пусне в обръщение, на части или изеднък, в зависимост от развитието на нуждата на разменната от подобни монети, следният количество монети:

„За 10.000.000 л. номинални разменни сребърни монети от по 2, 1 и $\frac{1}{2}$ л.; за 5.000.000 л. номинални разменни никелови от по 20, 10 и 5 ст. и бронзови монети от по 2 и 1 ст.

„Количеството на разните подразделения монети ще се определят от Финансовото министерство.

„Чл. 2. Съставът и формата на тези монети да бъде същият, както на последните насичени от същия вид и деление“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата софийскитъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжовъ.

Я. Сакжовъ: Ще искамъ да кажа нѣколко думи по принципъ по този законопроектъ.

Азъ бихъ желалъ г. министърътъ на финансите да ни достави свѣдѣния, необходими при дадения случай, за да можемъ да знаемъ, какво количество сребърни, никелови и мѣдни монети имаме в обръщение, та тогава да можемъ да си дадемъ мнението за онези 15.000.000 л., които иска наново да бъдат отсечени.

Моятъ съображения сж следнитъ. Г. г. народни прѣдставители! И при това ние имаме единъ твърдъ голѣмъ държавенъ дългъ. Войната, която водимъ, е направила, щото златото да бъде покачено въ своята стойност; имаме едно ажио отъ нѣколко процента.

Г. Т. Пѣвъ: Никакво ажио нѣма.

Я. Сакжовъ: Позволете ми да Ви кажа: идете да си купите малко злато и ще видите има ли или нѣма ажио. Съвсѣмъ се не гледа онзи курсъ, който имаме у насъ, а се гледа какъ отатъ днесъ цѣнятъ нашата монета. — Та, ако ние отидемъ наново да вметнемъ 15.000.000 л. монети отъ едно по-долно ка-

чество, съ това ние ще увеличимъ ажиото и ще намалимъ стойността на онази монета, която ние ще плащаме на работния свѣтъ, когато той си получава надницата.

С. Консуловъ: А, ето каква била работата!

Я. Сакжовъ: Г. Консуловъ клати глава, но азъ бихъ искалъ да разумея моята мисль напълно и тогазъ ще види, какво ще каже.

С. Консуловъ: Обяснихъ си защо говорите.

Я. Сакжовъ: Ако вие вметнете наново 15.000.000 л. в обръщение отъ една стойностъ нееднаква не на 15, а може би на 7.000.000 л., вие съ това ще намалите цѣната на тази разменна монета. Самиятъ министъръ на финансите ви го казва: когато надничаритъ почнатъ да получаватъ разменни монети за своя трудъ, па и азъ ще добавя, че като се завършатъ работитъ граждани, които сж на бойното поле, като започнатъ да извършватъ своитъ платки, да купуватъ злато, вие ще видите на каква цѣна ще се покачи ажиото; вие ще видите тогазъ, да ли има ажио или нѣма и на колко ще се покачатъ цѣнитъ на продуктитъ.

Г. Т. Пѣвъ: Сега нѣма ажио.

Я. Сакжовъ: Сега курсътъ на монетата е въ едно форсирано състояние; цѣната на нашата монета днесъ е форсирана; тя е насилена споредъ курса на държавата, но утрѣ, щомъ дойде голѣмото обръщение между насъ и чуждестранство, тогазъ ще видите покачване на ажиото и намаление на стойността на онази монета, която е разменна и която ще циркулира между свѣта, който се прѣхранва отъ своя трудъ. Така че, искамъ да знамъ, доколко е голѣмо това количество, което имаме. То е, мисля, около 15—20 милиона лева — ще ни кажете това — и споредъ това ще можемъ да си направимъ сметката, като колко ще падне на глава у насъ. Г. министърътъ на финансите казва въ мотивитъ си, че разменни монети се падатъ не повече отъ 4 л. на глава.

Министъръ Т. Теодоровъ: Да, 4 л. на глава.

Я. Сакжовъ: Тѣзи, новитъ 15.000.000 л. ще внесатъ още по четири, и така ще станатъ по 8 л. на глава.

Отъ болшинството: Ами и новитъ земи!

Я. Сакжовъ: Тѣзи 8 л. на глава, надминаватъ съ 2% онази разменна монета, която съществува въ другитъ държави, както вие показвате. Вие давате свѣдѣния, че нормата за Германия е 20 марки, за Франция и Белгия 16 франка на глава; но, споредъ конвенцията въ латинскитъ земи, тя не надминава 6 л. на глава. Така че, разменната монета не може, ако иска да запази своята стойностъ въ обръщението, да не покачи цѣната на продуктитъ, което ще повлияе най-главно върху масата, населението, което не получава злато, а разменни монети. Ако искамъ да избѣгнемъ тѣзи пакости на едно масово вметване разменни монети, ние трябва да бъдемъ осторожни съ това вметване. Тази бѣше моята мисль.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: Почтениятъ софийски народенъ прѣдставителъ г. Сакжовъ има право да

казва, че трябва да се внимава, когато се съберат разменни монети, били тѣ даже сребърни, а толкоз повече мѣдни или никелови, за да не би тѣхното число да бѣде толкова голѣмо, че да създаде ажио въ стрипата. Ажиото е едно голѣмо зло за икономическия животъ на една страна, и то не е само зло за работниците, по отношение на които само г. Сакжзовъ го квалифицира, но то е още по-голѣмо зло по отношение на търговията, и по отношение на земледѣлското производство, на всички наши износи, а така сѣщо и на самото Финансово министерство, което има да плаща въ злато — то събира данъци въ левове, въ сребро, а ще плаща въ злато държавниятъ дългъ, или тѣхните годишнини, които достигатъ 40 милиона лева въ годината. Така че, всеки единъ финансовъ министъръ има за първа длъжностъ да се бори съ появяването на ажиото и ако насичането на по-голѣмо количество разменни монети е причина на това ажио, той по никой начинъ не трябва да го допуска. Всичко това е вѣрно. Но всичко това се е имало прѣдъ видъ, когато се е внасялъ тоя законопроектъ въ Народното събрание. Ние констатираме тукъ, въ мотивитѣ, че безъ този законъ количеството на разменнитѣ монети вълиза въ България на около 6 л. на глава, сега. Въ Ромъния е 7-20 л., а въ другитѣ държави: въ Германия — 20 марки, въ Франция и Белгия — 16 франка и т. н. Но ние не можемъ да отидемъ да се сравняваме съ тия държави, дѣто има много по-голѣмъ оборотъ, защото и отъ него много зависи. Една страна може да консумира по-голѣмо количество разменни монети — зависи отъ това, какво е сѣдното богатство на хората, какво могатъ да задържатъ въ джобовѣтъ си, за да го пушатъ въ обръщение. Но единъ народъ съ по-малко богатство не може да носи толкозъ, а по-малко. И заради туй, ние не можемъ да се сравняваме съ Германия, за да правимъ разменната монета 20 марки на глава, нито съ Белгия и Франция, за да я правимъ 16 франка на глава; но горѣ-долу ще ходи като въ Сърбия и Ромъния, дѣто, както виждате — тукъ е констатирано — е 7-20 л. на глава. Значи, сегашното количество на разменнитѣ монети, което е въ обръщение у насъ, е по-малко отъ това, което има въ Ромъния и Сърбия. Нѣма опасностъ, слѣдователно, сега засега отъ пораждане на ажио, вслѣдствие появяването на грамадно количество разменни монети. Но понеже разликата не е много голѣма — у насъ е 6, а у тѣхъ 7 — азъ не бихъ се съгласилъ по никой начинъ за България, ако бѣше въ старитѣ си граници, да събра нови монети. Ако вземемъ, обаче, въ внимание, че сега прѣдстои да се присъединятъ къмъ България нови земи и като вземемъ въ внимание, че въ тѣзи нови земи ние взехме такива мѣрки, които ще изгонятъ всички дребни разменни монети — меджиднитѣ и тѣхнитѣ раздѣления, които сега бѣгатъ, защото ние ги подбихме и ги приемаме по една ниска цѣна, така че тѣ трябва да отиватъ въ Турция, или даже въ Гърция, дѣто имъ даватъ по-голѣма цѣна — ние виждаме, че въ скоро време тамъ ще се почувствува едно много голѣмо стѣснение, не въ смисълъ, че ажио се поражда отъ съпестуването на многото разменни монети, ами се явява противното нѣщо, явява се лизажио: дава се вече нѣщо, за да може да се добие разменна монета. И тукъ въ мотивитѣ се изтъкватъ факти, за които ние имаме съобщения отъ агентитѣ на банката, и отъ административнитѣ чиновници, които сѣга въ Македония, че хората, за да разменятъ една българска банкнота, понеже не могатъ да намѣрятъ дребни монети, задолжаватъ се да взематъ за нея 19-60 л. или 19-70 л. въ разменни монети. Има лизажио, тѣй да се каже, има обратното положение. И като имаме прѣдъ видъ, че прѣзъ лѣтото, особено прѣзъ жетва и харманъ, когато зе-

мледѣлнитѣ иматъ повече нужда отъ пари за обръщението, у насъ се чувствува, че разменнитѣ монети намаляватъ, че сѣ малко, че сѣ недостатъчни, ние прѣдвидѣхме, че тази година къмъ харманъ и жетва може да стане това, което е сега въ новитѣ земи и въ България. Вслѣдствие на това, слѣдъ като отсѣкохме извѣстно количество монети по закона отъ първата половина на тази сесия, което е недостатъчно — ние пратихме вече въ Македония и Тракия извѣстно количество такива монети — и като виждаме, че пѣма да стигнатъ, принудени сме да поискаме второ разрѣшение за отсичане на ново количество разменни монети отъ 15 милиона лева.

Обаче, понеже азъ желая да не дойдемъ до онова положение на прѣсичане пиятата съ разменни монети и да стана чрѣзъ това сѣдство причинителъ на едно ажио, макаръ ако ще би и въ най-малкѣтъ размѣръ, азъ искамъ разрѣшението за насичане на 15 милиона лева, като запазвамъ си правото да пуся въ обръщение или да дамъ за насичане само онова количество, което се окаже нужно, т. е. насичането да стане на части. Азъ искамъ за пѣлата сума, защото не зная да-ли пѣма да потрѣбва цѣлата; ако потрѣбва, ще насѣчемъ за цѣлата сума; ако видимъ, че съ по-малка частъ ще може да се задоволи монетното обръщение, ще насѣчемъ по-малка частъ; и затуй въ закона е казано: (Чете) „Чл. 1. Разрѣшава се на министъра на финанситѣ да отсѣче и пуся въ обръщение, на части или на единъ жъ, въ зависимостъ отъ развитието нуждата на разменната отъ подобни монети, слѣднитѣ количества монети“. Значи, ние, Финансовото министерство, ще дѣйствуваме въ зависимостъ отъ развитието на нуждата за размѣна. Значи, ние сме взели всички мѣрки, за да не дойдемъ до онази грѣшка, отъ която г. Сакжзовъ се страхува, и нѣма да я допуснемъ, защото, както казахъ, и интереситѣ на Министерството на финанситѣ, и интереситѣ на икономията на народа, и на търговията, и на работническото и на всички изискватъ да се боримъ съ ажиото. И трябва да ви кажа, че въ това отношение ние можемъ да се похвалимъ днесъ, че, макаръ и да се намираме въ война, ние имаме камбио — правъ е г. Сакжзовъ, понеже извѣстно ажио има, но то е толкозъ малко, че не може да се забѣлѣжи отъ хората — което камбио отива до 15⁰⁰/₁₀₀ или 1¹/₂%, когато въ Ромъния, дѣто нѣма никаква война, достига до 40⁰⁰/₁₀₀ или 4%, а въ Сърбия — 70⁰⁰/₁₀₀ или 7%. Значи, нашата страна трябва да е, отъ една страна, икономически по-здрава и, отъ друга страна, по-добъръ управлявана, отколкото нашитѣ двѣ съседки, за да може, бидейки въ време на война, да запази едно такова положение, на което се очудватъ въ странство. Ще кажете, че въ това отношение влияе до извѣстна степенъ мораториумътъ. Виждате, че и въ Сърбия има мораториумъ, но това не имъ помогна. И не само мораториумътъ, ами цѣлъ редъ други мѣрки, вземени на времето отъ Министерството на финанситѣ, сѣ, които сѣ направили това ажио да се ограничи въ най-малкѣтъ размѣръ. И онзи моментъ, отъ който се страхува г. Сакжзовъ, когато ще се свърши войната, когато ще настане миръ и ще се прѣкъсне мораториумътъ и когато щѣло да се увеличи ажиото въ България, той се има прѣдъ видъ отъ Министерството на финанситѣ, и надѣвамъ се, че ще прѣкараме и този моментъ сѣщо така благополучно, както и сегашния и нѣма да оставимъ ажиото да порасне до онѣзи размѣри, отъ които се страхува г. Сакжзовъ и даже да надмине тѣзи, които има сега, а напротивъ, ние сме взели всички мѣрки, щото тъкмо тогавъ, когато ще бѣде най-голѣмата опасностъ, да го нѣма, и не само да го нѣма, но да стане по-малко, отколкото е днесъ, съ други думи, да намалимъ камбиото. Разумѣва се, че ние не можемъ да гарантираме това, защото ажиото е едно

толкова важно икономическо и търговско явление и се влияе от толкова много причини, че никой министър на финансите не може да гарантира, да каже: „гарантирам ви, че няма да има ажио“. Но, едно нѣщо, което има да кажа, е това, че се вземат всички цѣлестобразни мѣрки, за да не може да порастне ажиото, но да се намали, да стане по-малко, отколкото е сега.

(Прѣседателското мѣсто заеме подпрѣседателъ г. А. Буровъ)

Така че, гласуването на този законъ ще задоволи една нужда на тържището, безъ да рискуваме съ това да уерѣдимъ въ нѣщо съотношението между стойността на златнитѣ и стойността на сребърнитѣ или никелови монети. Азъ ходатайствувамъ, почитаемото Народно събрание да приеме законопроекта именно въ тази редакция, която ми позволява да отсѣка, или да не отсѣка цѣлото това количество, въ зависимостъ отъ нуждата, която вече съществува. Съ тѣзи 15 милиона, даже когато пусна въ обръщение всички и съ онѣзи, които имаме, при една България отъ шестъ милиона жители, ние ще имаме пакъ не повече отъ 6-50 л. на глава, слѣдователно, ако би да отсѣчемъ цѣлото количество, количеството размѣнни монети на глава ще бѣде пакъ по-малко, отколкото е въ Сърбия и Ромъния.

Тѣзи сж обясненията, които имахъ да направя.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за насичане на 10.000.000 л. размѣнни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. прѣседателю, моля да се вдигне засѣданието, ако е възможно, а останалитѣ отъ дневния редъ прѣдмети да се разгледатъ въ слѣдующето засѣдание.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Азъ ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ, щото утрѣ въ 2 ч. да имаме продължение съ сѣщия дневенъ редъ, къмъ който да се прибавятъ законопроектитѣ, които днесъ се съобщиха и раздадоха на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Обаждатъ се: Прието.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 5 ч. слѣдъ пладнѣ)

Прѣседателствующи подпрѣседатели: $\left\{ \begin{array}{l} \text{А. Буровъ.} \\ \text{Г. Згуревъ.} \end{array} \right.$

Секретаръ: А. Кипровъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.